

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

De Divina Psalmodia, Ejusque Causis, Mysteriis, Et Disciplinis, deque variis Ritibus omnium Ecclesiarum in psallendis Divinis Officiis, Tractatus, Historicvs, Symbolicvs, Asceticvs. Sive Psallentis Ecclesiae Harmonia - Opus novum, & curiosum, ac multiplici eruditione illustratum ... Operum ...

Bona, Giovanni

Parisiis, 1678

§. VII. De Alleluia. Hujus vocis praeconia ex Patribus. Cur ex Hebraico in Graecum, vel Latinum idioma non sit translata. Cur certis diebus intermittatur. Cur prolixiori modulatione cantetur. A quo ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-9929

phetam quid dicit? *Gloriam meam alteri non dabo.* Non ergo gloriatur sapiens in sapientia, nec fortis in fortitudine, nec dives in divitiis. Omnis enim qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur: Vera, & segura gloriatio est in Domino gloriari, sicut ille Dei præco nos hortatur dicens (*f*), *Qui gloriatur, in Domino gloriatur.* Quæ verba explicans speciali sermone Bernardus ait: Noverat Apostolus gloriam propriam esse Creatoris, non creaturæ: sed consideravit rationalem creaturam aded affectare gloriam, ut aut vix, aut nunquam ab hoc compesci desiderio possit, quippè quæ ad imaginem facta est Creatoris. Propterea secundum datam sibi à Deo sapientiam saluberrimum adinvenit consilium dicens: Quandoquidem persuaderi nobis non potest non gloriari, saltem qui gloriatur, in Domino gloriatur. Enimvero, ut ait [*t*] Hieronymus, si ab hominibus quæro gloriam, vitium est: si à Deo, virtus est. Hæc meminisse nos decet, cum gloriam Domino cantamus, ut juxta verbum Prophetæ (*u*) *Benedicta sit gloria Domini de loco suo,* de corde scilicet humili, & pacifico de corde mundo, & recto, quia, ut dicit Chrysostomus, cum Deum glorificamus, sed non rectè vivimus, tunc maximè in ipsum contumeliosi sumus.

§. VII.

DE ALLELVIA.

Hujus vocis præconia ex Patribus. Cur ex Hebræico in Græcum, vel Latinum idioma non sit translata. Cur certis diebus intermittatur. Cur prolixiori modulatione cante- tur. A quo primum cantari cœperit. Ejus multiplex usus. Quid Latine significet. Addita quedam ex Hebræico fonte de decem præcipuis nominibus Dei.

I. **L** Audem singularem apud eruditos invenit in explicandis divinis Officiis vir doctrina, & sancti-

f 1. Cor. 1. 31. *t* Hieron. in cap. 5. ep. ad Galat. *u* Ezech. 3. 12. Chryf. Hom. 7. ad philipp.

tate conspicuus (a) Rupertus Abbas Tuitiensis. Ab ejus elegantissimis verbis libet hanc tractationem de cantico Domini *Alleluia* exordii. *Alleluia*, inquit, Latinæ linguæ peregrinum nomen est, cujus mysterium velut quoddam gaudii stillicidium de divitiis supernæ Hierusalem primum in mentem Patriarcharum, & Prophetarum, post in Apostolorum ora plenius per Spiritum sanctum delapsum est. Significat enim æternum Angelorum, & beatarum animarum convivium, quod est semper laudare Dominum, & præsentis, semperque videndi vultus Dei novum sine fine cantare miraculum. Quapropter non interpretatum hoc Hebraicum nomen remansit, ut peregrinum ab hac vita gaudium, peregrinum nihilominus signaret potius, quam exprimeret vocabulum. Quoniam igitur futuræ beatitudinis quasi proprium est vocabulum, jure eo tempore magis frequentatur, quo resurgens Dominus ejusdem beatitudinis spem nobis propinavit, & promissum. Hinc dum psallimus *Alleluia*, jubilamus magis, quam canimus, unamque brevem digni sermonis syllabam in plures neumas, vel neumarum distinctiones protrahimus, ut jucundo auditu mens attonita repleatur, & rapiatur illuc, ubi sancti exultabunt in gloria, lætabuntur in cubilibus suis. Hæc (b) Rupertus, qui & idem argumentum fusius alibi prosequitur. (c) Beda quoque Venerabilis omni disciplinarum genere sua ætate doctissimus, ejusdem cantici referans arcana, Rectissimè, ait, & pulcherrimè generalis sanctæ Ecclesiæ mos inolevit, ut hoc divinæ laudationis carmen propter reverentiam primæ auctoritatis à cunctis per orbem fidelibus Hebræa voce caneretur. Quod ideo fit, ut per talis consonantiam devotionis omnis admoneatur Ecclesia, quia & nunc in una fidei confessione, ac dilectione Christi consistere de-

a Rupert. lib. 1. de divin. offic. c. 35. b id: ibid. lib. 4. c. 8. c Beda Hom. in Dominic. post Ascens.

beat, & ad illam in futuro patriam festinare, in qua nulla
 diversitas mentium, nulla est dissonantia linguarum.
 Idcirco autem plures magistri Ecclesiæ decantationem
Alleluia tempore Quadragesimæ intermittendam esse
 sanxerunt, ut nova ejus repetitio majorem, gratio-
 remque Paschalibus solemniis honorificentiam reddat,
 & splendorem. Sed & hoc in mysterium maximè desi-
 gnare voluerunt, quod in hujus exilii peregrinatione,
 sicut ex parte novimus, & ex parte prophetamus, ita
 etiam ex parte Dominum laudamus dicentes cum Pro-
 pheta, *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra alie-
 na?* Cum verò nostram patriam, terram scilicet vi-
 ventium, domumque regni cœlestis nobis olim à Do-
 mino repromissam intrare merverimus, tunc ut illum
 perfectè intueri, sic etiam perfectè valebimus collau-
 dare. Ex his duorum præclarissimorum hominum sen-
 tentiis manet explicatum cur *Alleluia* nativi idiomatis
 primigeniam retinuerit vocem, cur certis diebus in-
 termittatur, cur prolixiori notarum decursu cante-
 tur. Alia quædam adferunt alii haud contemnenda.

II. (d) Augustinus: Nec Latino, nec barbaro licet
Alleluia in suam linguam transferre: (e) Amalarius.
Alleluia quod cantatur in recordatione æternæ lætitiæ,
 tam lætitiæ electorum, quam laudem Domini ad me-
 moriam reducit. Omittitur tempore Septuagesimæ,
 & loco ejus dicitur *Laus tibi Domine Rex æternæ gloriæ*,
 quia cum Latina lingua humilior sit Hebræa, admone-
 mur nos debere informari ad humiliorem conversatio-
 nem in tempore Septuagesimæ, quam in alio tempore.
 (f) Albinus Flaccus: Quia hac voce Angelos in cœlo
 Deum laudare cognovimus, hujusmodi voce laudatio-
 nis creditum est Deum delectari. Hoc quoque ideo
 canimus, ut eundem Deum nos colere in terra osten-
 damus, qui etiam colitur ab Angelis in cœlo. Beatus

d August. epist. 178. e Amalar. l. 33. c. 13. f Albin. lib. de div. Offic. c. de
 celebr. Missæ

(g) Ivo Carnotensis: *Alleluia* non hujus temporis laudes, sed æternæ vitæ gloriam significat: unde mos inolevit, ut in diebus Septuagesimæ non cantetur, quia sunt dies luctus, & pœnitentiæ. Rursum (h) Rupertus: Quia in Septuagesima antiquæ Ecclesiæ nondum redemptæ statum commemoramus, nostrumque incolatum, quia prolongatus est, deplangimus, pulchro sacris ordine *Alleluia* ab ore nostro tollitur. (i) Bernardus: In luctu pœnitentiæ Septuagesima præsens agitur, unde & recitetur interim *Alleluia* solemne, & humanæ transgressionis historia miserabilis ab exordio recensetur. (k) Leo Nonus in Decreto Gratiani, idèd per novem Hebdomadas intermitti putat *Alleluia*, quod postea in festo Resurrectionis reassumitur, quia novem sunt ordines Angelorum, quorum decimus per superbiam corrui, & Angelicum imminuit numerum. Homo autem creatus ut impleret eorum ruinam Christo surgente resurrexit. Sed non consonat cum placitis Theologorum ejus de decem Angelorum choris sententia, quam etiam tenet Salonius in caput septimum Ecclesiasticis. Etiam Calendis Januarii non dicebatur olim *Alleluia*, ut refert Baronius in Notis ad Martyrologium Romanum hac ipsa die, idque vetitum propter errorem Gentilium ipsas Calendas multiplici superstitione polluentium (l) Concilium quartum Toletanum affirmat: Seraphicus (m) Bonaventura: Solemus longam notam post *Alleluia* super hanc litteram A. prolixius decantare, quia gaudium Sanctorum in cœlis interminabile, & ineffabile est. (n) Stephanus Eduensis: Alleluiatici cantus modulatio laudes filium Deo dicatas exprimit, & gratiarum actiones, quibus suspirant ad æterna gaudia. Verbum est breve, sed longo protrahitur pneumate. Nec mirum

g Ivo Serm. de sacram. dedicat. h Rupert. lib. 4. c. 5. i bern. in fin. Ser. 1. de Septua. k De conf. dist. 1. q. 1. c. Hi duo. l Conc. Tol. c. 10. m Bonav. Eduen. lib. de exposit. Missæ. cap. 2. Steph. æduens. lib. de sacr. altar. cap. 12.

si vox humana deficit ad loquendum, ubi mens non sufficit ad cogitandum, quia quæ vox, quæ lingua poterit repetere, quæ præparavit Deus diligentibus se? (o) Lucas Tudenſis adverſus Albigenſes: Iubilus eſt mentis gaudium, quod homo intra ſe cohibere non valens in vocem verbis non expreſſam erumpit. Hoc ſacrificium Deo plerumque offert Eccleſia, quando in ſacrificio laudum ſine verbis pneumata canit. Tyrtheni, teſte Nicomacho Géraſeno Manualis Harmonici lib. 1. cum ſummum Numen ſummo honore afficere volebant, non articulatis vocibus & verbis aliquid ſignificantibus utebantur, ſed ſibilis & vocibus inarticulatis ineffabilem illius majeſtatem deſignantibus. Repræſentamus etiam hac vociferatione illa nobis bona futura poſt carnis diſſolutionem, quæ verbis explicari non poſſunt. (p) Richardus Victorinuſ: Iteratur *Alleluia* ad ſignificandam laudis æternitatem. (q) Caſſiodorus vir clariffimus: Hoc verbi decus *Alleluia* à Pf. 104. fecit initium, nec ante à quoquam reperi poſitum: hoc Eccleſiis votivum, hoc ſanctis feſtivorati- bus decenter accommodum: hinc ornatur lingua cantorum, iſtud aula Domini læta reſpondet, & tanquam inſatiabile bonum tropis ſemper variantibus innovatur.

III. Non poſſum non ſubiraſci hoc loco Tholoſano Præſidi (r) Duranto, qui admonet *Alleluia* eſſe Græcam vocem, idque Bedam credidiſſe ait, cum Beda dicat manifeſtè Hebræum eſſe vocabulum, & inter Hebraica nomina ponat in libello de eorundem interpretatione. Miror & (ſ) Anſelmum Cantuarienſem Episcopum ſcripſiſſe *Alleluia* non eſſe vocem alicujus linguæ, ſed Angelicam, quæ non habet propriam interpretationem in aliqua lingua. Miror inquam virum doctiſ-

o Luc. Tuden. lib. 2. cap. 6. p Richard. in c. 19. Apoc. q Caſſiod. in pf. 104. r Duran t. lib. 2. de tit. Eccl. c. 20. ſ Anſelm. in cap. 19. Apoc. ſi tamen ipſe ejus operis auctor eſt.

simura non vidisse antiquorum Patrum commentaria
asserentium genuinam hujus nominis significationem.
Sed omnis homo aliquid humanum patitur, & quan-
doque bonus dormitat Homerus. Quod autem spectat
ad usum canendi hanc vocem scribit (t) Epiphanius
Aggæum Prophetam primum fuisse, qui *Alleluia can-*
tavit anno ante Christum 517. cum novam templi
structuram vidit, ut adimpleretur quod Venerabilis il-
le (u) Tobias prophetico spiritu prædixerat, *ex lapi-*
de candido, & mundo omnes plateæ Hierusalem sternentur,
& per vicus ejus Alleluia cantabitur. Nec alibi in tota se-
rie veteris testamenti exceptis Psalmis, & libro Tobie
isthæc vox reperitur expressa. At in nova lege admira-
bilis Ioannes audivit in cælo supernarum virtutum
agmina psallentia, & dicentia *Alleluia*, ut inde co-
gnoscamus in novam Christi Ecclesiam è cælo descen-
disse nobilissimum hoc canticum *Alleluia*. Optimè Isi-
dorus in suo Breviario Mozarabico, Dominica prima
xl. *Alleluia*, in cælo & in terra: in cælo perpetuatur,
& in terra cantatur: ibi sonat jugiter, hic fideliter: illic pe-
renniter, hic suaviter: illic feliciter, hic concorditer: il-
lic ineffabiliter, hic instanter: illic sine syllabis, hic modu-
lis: illic ab Angelis, hic à populis. Extat in ditione Tor-
retana insigne cœnobium, quod *Alleluia* nuncupatur.
Hoc autem nomen, ut ex Æthiopica legatione Fran-
cisci (x) Alvarez refert David à Mauden, ab Asceta
quodam religiosissimo accepit, qui sæpius audierat in
cælis hanc vocem ab Angelis decantari. Est igitur *Al-*
leluia canticum beatorum, quod jugiter in patria Do-
mino modulantur. Nam ut scitè scribit (y) Augusti-
nus, Quid habituri sumus in illa patria, quid acturi
sumus? In sæcula sæculorum laudabunt te. Hoc erit
totum negotium nostrum sine defectu *Alleluia*. Idem

† Epiphan. lib. de vita, & morte Prophetæ, u Tob. 13. 22. Psalm. 104. &
in titulis aliorum psal qui sunt 20. Apoc. 19. x Alvarez cap. 41. Mauden in c.
13. Tobiz. y Aug. in ps. 83. Idem ser. 7. de duab. pificationibus.

alibi. Dicamus quantum possumus *Alleluia*, ut semper dicere mereamur. Ibi cibus noster *Alleluia*, potus *Alleluia*, actio quietis *Alleluia*, totum gaudium *Alleluia* erit, id est laus Dei. Quis enim laudat aliquid sine defectu, nisi qui fruitur sine fastidio?

IV. Quidam secuti [x] Sozomenum existimarunt Ecclesiam Romanam in die dumtaxat Dominicæ Resurrectionis cecinisse *Alleluia*, cujus erroris antesignanus fuisse videtur Vigilantius, quem idcirco D. (a) Hieronymus acriter reprehendit. De eadem re arguit Latinos Michael Patriarcha Constantinopolitanus in epistola ad Ioannem Episcopum Tranensem: cui respondet (b) Humbertus Cardinalis Episcopus Sylvæ candidæ dicens, *Alleluia* toto anno psallimus, exceptis novem Hebdomadibus, quibus id intermittere à Patribus nostris accepimus, quibus scilicet negligentias aliorum temporum diluere attentius debemus. Sicut enim quondam populus in eremo peccatum Idololatriæ in seipso puniturus, & Ninivitæ pœnitentiam in prædicatione Jonæ acturi, omnem ornatum suum & delicias deposuerunt, & saccum & cinerem sibi imposuerunt, nec peregrinis verbis, ac exquisitis sive dulcisonis melodiis; sed propriis sermonibus, & incompositis sive amaris ejulatibus ad Dominum clamaverunt: sic & venerabiles Patres nostri agere consueverunt. Vnde ornamenta, & delicias divitis linguæ tempore Quadragesimæ deponentes, pauperrimum habitum nostræ linguæ nobis imponimus, stulti facti propter Christum, nihil nos scire judicamus nisi ipsum crucifixum. Sanctus (c) Augustinus diversas diversarum Ecclesiarum hac de re consuetudines fuisse testatur. Ut autem, inquit, *Alleluia*, per solos dies quinquaginta, tempore videlicet Resurrectionis, in Ecclesia cantetur, non usquequaque observatur. Nam & in aliis diebus variè

z Soz. lib. 7. c. 19. a Hieron. initio lib. adv. Vigilantiu. n. b Humbert. adv. Michæ. lem Constantinopol. c Aug. ep. 119. c. 17.

cantatur alibi, atque alibi, ipsis tamen diebus ubique. In Africanis regionibus, teste [*d*] Isidoro, non omni tempore, sed tantum Dominicis diebus, & quinquaginta post Domini Resurrectionem *Alleluia* cantatur pro significatione futuræ resurrectionis, & lætitiæ. Verum apud nos, ait ille, secundum antiquam Hispaniarum traditionem præter dies jejuniorum, & quadragesimam omni tempore canitur *Alleluia*, scriptum est enim, *semper laus ejus in ore meo*. Quod verò scribit (*e*) Gregorius Magnus, Damasum Papam ex B. Hieronymi traditione accepisse, ut ad imitationem Hierosolymitanæ Ecclesiæ Romæ concineretur *Alleluia*, id cautè intelligendum est. Non enim cœpit eo tempore in Ecclesia Romana cantari *Alleluia*; sed cum tempore tantum Paschali cantaretur, tunc sancitum est, ut etiam extra illud frequentaretur. Porro vivente Damaso ad eò communi usu liquet eam vocem fuisse receptam, ut in funere quoque defunctorum audiretur. Dum enim agerentur exequiæ Fabiolæ, ut (*f*) Hieronymus scribit, sonabant Psalmi, & aurata tecta templorum reboans in sublime quatiebat *Alleluia*. In sacris item defunctorum Liturgiis invenio ab Hispanis dictum *Alleluia* in Missali Gotthico, sive Mozarabico secundum regulam S. Isidori. Missa si quidem pro defunctis sic incipit: *Tues portio mea Domine alleluia, in terra viventium alleluia, alleluia*. In Ecclesia Gallicana eundem ritum viguisse, acta S. Radegundis testantur apud (*g*) Baronium. Græci quoque dicunt *Alleluia* in officio pro his qui dormierunt. Hebræi liberati divino auxilio à morte, quam eis paraverat Prolomæus Philopator Rex Ægypti, gratias agentes, & inclamantes *Alleluia* cum gaudio recesserunt, ut habetur lib. 3. (*h*) Machabæorum, quo Latini carent. Olim pro celeusmate cantatum à nautis *Alleluia* refert (*i*) Sidonius Apollinaris.

d Isidor. l. 1. de div. off. cap. 13. *e* Greg. lib. 7. ep. 63. *f* Hier. ep. 30. *g* Baron. ann. 390. num. 39. *h* 3. Machab. in textu Græco circa finem. *i* Sidon. l. 2. ep. 12.

Curvorum hinc chorus helciariorum

Concinentibus Alleluia ripis

Ad Christum levat amnicum celeusma.

Apposicè ad hanc rem (k) Augustinus. Celeusma nostrum dulce cantemus *Alleluia*, ut læti, ac securi ingrediamur sempiternam, ac felicissimam patriam. [l] Paulinus de eadem voce sic canit:

Hinc senior sociæ congaudet turba catervæ,

Alleluia novis balat ovile choris.

Infantes ipsi in hanc vocem linguam primum solvere docebantur. Agricolaë rusticum opus agentes eo cantico laboris molestiam alleviabant. Hac eadem symbolica voce ad collectam, sive ad synaxim monachi olim convocabantur, quæ omnia tradit in ep. S. (m) Hieronymus.

V. Narrat [n] Victor Vitenſis, quod in Paschali solemnitate irruentibus Arianis in Ecclesiam, & sagittas in Catholicos spargentibus, cum lector unus pulpito insistens alleluaticum melos caneret, sagitta in gutture jaculatus cadente de manibus codice martyr occubuit. Psalmos alleluaticos legimus apud (o) Augustinum. Apud (p) Theodorum Balsamonem legunt nonnulli cantica alleluaria, nescio qua fide, nam in textu quem citant quosdam dumtaxat reprehendi reperio, qui in nobilium defunctorum memoriis laudatorias preces cum iambis, musica, & organica cantica cantillabant, & pro epitaphio epithalamium recitabant: nisi fortè quispiam Græcū illud *μουσικὰ καὶ ὀργανικὰ μινυρίσματα* transtulerit cantica alleluaria. Hoc obiter libuit adnotare. S. Germanus Parisiensis Episcopus concinens *Alleluia* magnum extinxit incendium, ut (q) Fortunatus Pictaviensis scripsit in ejus vita. Ab altero Germano Episcopo Antisiodorensi devictos fuisse hostes, dum Sacer-

k Aug. l. 2. de cantico novo cap. 2. tom. 9. l. Paulin. ep. 18. m Hieron. ep. 7. 17. 27. n Victor lib. 1. de persec. Vvandalica. o Aug. in ps. 105. p Theod. Balf. ad ead. 106. Conc. Carthagin. q Fortun. Ep. pictavien. in vita Sancti Germ. cap. 5.

dotes inclamarent *Alleluia*, acta ejus à (r) Constantio Presbitero conscripta commemorant. (f) Bandomina sanctimonialis in vita sanctæ Radegundis Reginæ; Vtique adeo, inquit, ab ejus corde & ore laus Dei non recedebat, ut cum vocare vellet prætereuntem sanctimonialem, pro nomine proprio diceret *Alleluia*. Auditam in templo Serapidis vocem concinentem *Alleluia*, & tanquam prodigium habitam, quod templum destruendum foret, & occupandum à Christianis refert (t) Sozomenus. Et revera sic factum est. Nam ejus ruinam Dei hostis (u) Eunapius Sardianus diabolico spiritu afflatus describit, & pro Sacerdotibus Idolorum Monachos ibidem substitutos his verbis exaggerat: Cultus Numinis apud Alexandriam, & Serapidis delubrum disturbata, dissipataque fuere, non religio tantum, sed universa fabrica, & omnia eum habuerunt exitum, quem Poëtarum fabulæ tribuunt gigantum victoriæ. Et qui bellum nunquam auditione acceperant Serapidis ædem funditus demoliti sunt, templique donariis manus hostiliter injecerunt. Et post pauca. Iidem postea in sacra loca invexerunt Monachos sic dictos, homines quidem specie, sed vitam turpem porcorum more exigentes, qui in propatulo infinita, atque infanda scelera committebant, quibus tamen pietatis pars videbatur sacri loci reverentiam proculcare. Sic ille blasphemus, cui consonat carmine elegiaco (x) Rucilius in Itinerario pari furore in Monachos Lirinensis Insulæ debacchatus. Quod licet parergon eo libentius adnotavi, ut clarius agnoscant lectores quo spiritu ducantur recentiores hæretici, qui prædicta Idololatæ verba magno solent plausu adversus Monachos effutire, & in suis commentariis aureis fermè litteris exarare.

V I. Extat in Regula sancti (y) Benedicti integrum caput, quo sanctus Pater determinat dicendum *Alleluia*

r Constant. l. 1. c. 28. f Bandomina l. 2. r Sozom. l. 7. c. 20. u Eunapius lib. de vitis philosoph. in Ædesio. x Rucilius v. 440. y Bened. Reg. c. 15.

à Pascha quidem usque ad Pentecosten sine intermissione : à Pentecoste autem usque ad caput Quadragesimæ omnibus noctibus cum sex posterioribus Psalmis nocturni Officii : omni verò Dominica extra Quadragesimam ad cantica nocturnorum , & ad omnes horas Vesperis dumtaxat exceptis. In cujus Monasticæ sanctionis explicatione mirè se torquet (z) Rupertus Abbas tacitò nomine Cistercienses suggillans , quasi præferrent literalem Regulæ observantiam universalis Ecclesiæ præcepto quo statuitur in Septuagesima dimitti *Alleluia*. De qua re eòdem Cistercienses olim reprehendit Petrus (a) Abaelardus his verbis : *Alleluia* nec in Septuagesima communi Ecclesiæ more intermittitis , sed usque ad Quadragesimam retinetis. Sed nunc omnes Monachi tam Cistercienses , quam aliarum Congregationum non discrepant in hac re ab Ecclesia Romana , quæ mater est cunctarum Ecclesiarum. Atque id jam suo tempore à quadam Synodo Gallicana statutum fuisse (b) Smaragdus Abbas commemorat. Quò verò tempore sanctissimus Legislator regulam scripsit , nondum sic erant officia ordinata , ut in Septuagesima *Alleluia* deponeretur , ut insinuat (c) Augustinus , & clarè docet (d) Concilium Toletanum.

VII. Sed age videamus quid Latinè significet hoc Hebraicum nomen *Alleluia*. Qua in re multas omitto ineptas quorundam interpretationes vero sensui haud consentaneas , quas curioso Lectori Joannes (e) Lorinus , & Ludovicus ab Alcazar abundè suppeditabunt. Dico igitur verum , & legitimum hujus vocis sensum ex Hebraico idiomate sumendum esse. *Alleluia* , non est una simplex dictio , sed è duobus vocabulis componitur חללו *Hallelu* , & יהוה *Iah* : & sonat laudate Deum cum júbilo , lætitiâ , & cantu , חללו *Hallelu* idem est

z Rupert. in Reg. S. Bened. lib. 2. c. 13. a Abaelard. epist. 5. b Smaragd. in c. 15. Reg. S. Bened. c Aug. in ps. 110. d Concil. Tol. 4. can. 11. e Lorin. in ps. 114. Alcaz. in Apoc. cap. 19.

ac laudate, vocem extollite cum lætitia, à radice *הלל*
Hallal. Est secunda persona numeri multitudinis mo-
 di imperativi in Pihel. *הלל* *Hillel* significat laudare, læ-
 tari, insanire, illuminare, splendere: quarum om-
 nium significationum exempla affert Sanctes Pagninus
 in Thesauro linguæ sanctæ ex R. David Kimchi, verbo
הלל. *הלל* *Iah* unum est ex nominibus Dei: ideo *Alleluia*
hilarem habet acclamationem, & jucundam exhorta-
 tionem ad laudes Dei concinendas, quæ cum uno Lati-
 no vocabulo sufficienter exprimi nequeant, majores no-
 stri primitivam Hebraici idiomatis nomenclaturam re-
 tinuerunt. Auctor quæstionum ad Orthodoxos inter
 opera (f) Justini Martyris sic *Alleluia* explicavit:
ὑμνήσατε μετὰ μέλους τὸ ὄν, laudibus celebrate ca-
 nentes id quod est, sive ipsum ens. Nomen enim *הלל*
Iah, dictum volunt nonnulli ab *הלל* *haiab*, quod est esse.
 Dionysius Areopagita in fine capitis quarti de Eccle-
 siastica Hierarchia hujus vocis mentionem facit, quæ
 in sacri Chrismatis confectioe cantabatur. Porro,
 ait, sacrum divinitus inspiratorum Prophetarum
μελωδισμα aiunt qui Hebraicè norunt, laudem Dei
 significare. Clarius Abbas Vercellensis in sua Paraphra-
 si. *Alleluia* autem secundum Hebræos interpretatur laus
 Dei, vel laudate Deum: Quam explicationem appro-
 bat (g) Carthusianus in libri hujus elucidatione. Il-
 lud verò advertendum multò majorem vim apud He-
 bræos habere hanc vocem *Alleluia*, quam apud Lati-
 nos Laudate Deum; hoc est enim exhortantis, vel ex-
 citantis ad Deo laudes reddendas: at *Alleluia* vim
 potius habet interjectionis quam verbi, & vehemen-
 tem sonat affectum acclamantis præ gaudio, & ex
 laude Dei exultantis, atque in jubilum, vocemque
 lætitiæ erumpentis.

VIII. Quoniam autem de nominibus Dei semel
 injecta est mentio, danda mihi venia est, & permit-

f Justin. qu. 50. g Carthuf. art. 37.

tendum, ut divertam paulisper, in hortulosne dicam, an in sylvas convalles Hebraicarum eruditionum? Imò nec divertam quidem, cum quotidie Prophetico moneamur affatu Dei nomen sanctum laudare, extollere, magnificare. Teste igitur D. (h) Hieronymo decem sunt apud Hebræos nomina principalia, quibus in sacris Bibliis deus nominatur.

Primum est אל *El*, pro quo Græci ἰσχυρὸν, Pagninus fortem vertit, ut Psalmo 49. *Deus Deorum Dominus locutus est*, אל אלהים יהוה דבר, *El elohim Adonai dixer*, Pagninus interpretatur, Fortis Deus Dominus locutus est. Et Exodi 15. ubi nos legimus: *Quis similis tui in fortibus Domine?* textus Hebraicus; sic habet כהנה כאלם יהוה מי *Michamochah baelim Adonai*. Quæ verba cum fortissimi Duces Machabæi solis capitalibus literis סבבי, *Mem, Caph, Beth, Iod* in vexillis pro militari tessera inscribi fecissent, inde Machabæi Hebraicè dicti sunt.

Secundum nomen est אלהים *Elohim*, habetur statim initio Genesios. בראשית ברא אלהים *Beresith bara Elohim*, *In principio creavit Dii*, est enim Elohim numerus multitudinis, quo nomine insinuatur mysterium sanctissimæ Trinitatis in ipso limine scripturarum. Attribuitur Judicibus, & Sacerdotibus, ut Exodi 22. *Applicabitur ad Deos*, id est ad Judices. Et, *Dii non detrahes*, id est Sacerdotibus. Etiam pro Angelis usurpatur, ut Psalmo 8. *Minuisti eum paulo minus ab Angelis*, Hebraicè מאלהים *Me elohim*, à Diis. In ipsa rerum creatione describenda triginta duabus vicibus repetitur, unde Caballistæ triginta duas semitas sapientiæ stulto prorsus, ac inani studio collegerunt.

Tertium nomen est אלהו *Elohe*. Exodi 5. אלהי העברים *Elohe Hab hiurim*, *Deus Hebræorum vocavit nos*.

Quartum est צבאות *Sabaoth*, virtutum, sive exercituum Deus, cujus singulare est צבא *Sabah* exercitus,

h Hieron. ep. 136. ad Marcellam.

Pfalmo 23. *Dominus virtutum יהוה צבאות Adonai Sabaoth.*
Et 1. Reg. 1. *Vt sacrificaret Domino exercituum. צבאות*
ליהוה Laudonai Sebaoth.

Quintum עליון *Nghelion excelsus, summus, altissi-*
mus, Psal. 90. Qui habitat in adjutorio עליון altissimi.

Sextum אחיה *Ehieh, qui est Exodi 3. Qui est, אחיה, misit*
me ad vos. Et supra, ego sum qui sum, אחיה אשר אחיה
Ehieh ascer Ehieh, quem textum legunt Septuaginta,
Ego sum ipsum ens. Solus enim Deus per suum esse
essentialiter subsistit, à quo tanquam à fonte & plenitu-
dine totius essentiaë, & existentiaë cuncta quæ sunt essen-
tialiter dependent.

Septimum אדני *Adonai, nos Dominum generaliter*
appellamus: quando significat creatorem scribitur cum
puncto camets sub Nun, quando attribuitur creaturæ
cum alio puncto. Psalmo 67. ברוך אדני יום יום Barnuch
Adonai jom jom, Benedictus Dominus die quotidie. Po-
nitur aliquando in numero multitudinis vel ornatus
gratia, vel ob majorem divinaë majestatis reverentiam.
Psalmo 135. הודו לאדני האדנים Hodu laadone haadonim,
Confitemini Dominis Dominorum, ubi Vulgata legit
singulariter, Confitemini Domino Dominorum.

Octavum est ipsum nomen יה *Iah, cujus occasione*
huc digressi sumus. Quidam dictum autumant ab היה
haiah, quod est esse: dat enim Deus cunctis rebus ut sint,
& permaneant Alii à timendo à radice ירא iare timuit,
quod Deus à cunctis timendus sit, quibus & Targum
adstipulatur pro יה Iah sæpius vertens timorem. Isaia
26. ביה יהוה bejah Adonai, In Domino Deo. Et Psalmo
67. ביה שמר bejah scemò. In Deo nomen ejus, quod Vul-
gata legit, Dominus nomen illi.

Nonum est illud celeberrimum, ineffabile, τετρα-
γράμματος quadrilaterum, innominabile, ἀνεκφώνητον
tremendum, & inexplicabile יהוה de quo non solum
Hebræi, sed etiam Græci, & Latini Scriptores multa
scitu dignissima scribunt. In sacris literis primò scriptum
reperitur

reperitur Genesis 2. *In die quo fecit Dominus Deus cælum, & terram.* בְּיַמֵּי עֲשׂוֹת יְהוָה אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם *Bejom nghascoth Adonai Elohim erets, vesamajm.* Perfecta enim à Deo rerum universalium creatione perfecta, ejus appellatio adhibetur. Hoc est illud nomen, de quo ipse Deus Exod. 6. dixit ad Moysen, אֲנִי יְהוָה. *Ego Dominus, qui apparui Abraham, Isaac, & Jacob in Deo omnipotente, & nomen meum יְהוָה non indicavi eis.* Pro nomine autem tetragrammato Septuaginta verterunt Græcè ΚΥΡΙΟΣ, & Latinus Interpres loco ejus substituit Adonai, qua in re Hebræorum traditionem sequuti sunt. Non enim audent nomen sacrum quatuor litterarum אֱלֹהִים & שְׁמֵי עֵלְיוֹן eloqui, aut pronunciare, sed pro illo aliud subrogant nomen, Adonai, sive Elohim. Porro hodie vera, & legitima hujusce nominis pronuntiatio ignoratur. Nam quod quidam perperam hebraizantes per hanc vocem *Iehova* efferendum censent, quam erroneum & inane sit, pluribus ostendunt duo viri rerum Hebræicarum peritissimi Bellarminus, & Genebrardus: hic Epistola ad Lectorem, quam Commentariis in Psalmos præfixit, ille in Grammatica exercitatione super Psalmum trigessimum tertium statim in principio primi versus. Hujus doctrinæ cupidos ad hos remitto. Certè notarunt viri eruditi hoc vocabulum, *Iehova*, ignotum prorsus fuisse priscis Scriptoribus, qui vel inter Christianos, vel inter Hebræos sacri idiomatis cognitione floruerunt, quicquid scribat in contrarium (i) Petrus Faber, plurimæ licet lectionis homo, in suo libro singulari, quem Dodecamenon, sive de Dei nomine inscripsit. Quamvis autem vera nominis prolatio ignoretur, non idèd censendum est, quod voce exprimi nequeat, alioquin nec nomen quidem esset, nec litteris & syllabis constaret. Cardinalis (k) Cusanus idèd ineffabile dici putat, quia est complexio omnis vocalitatis, sunt enim omnes ejus literæ vocales, & quiescentes

i Pet. Faber dodec. cap. 5. k Nic. Cusan. dialogo de Genesi.

tes, quia in Deo omnia quiescunt. Aiunt Cabalisticæ quandam esse hujus divini nominis expositionem, quam vocant *scem hamephoras*, quæ per duo præsertim nomina fieri solet, quorum unum duodecim, aliud est quadraginta duarum literarum, de quibus diffusè satis, & eleganter disserit Petrus Galatinus libro secundo de arcanis Catholicæ veritatis ex R. Haccados. Hoc nomen est fundamentum, & radix omnium nominum divinarum, cæterisque omnibus præeminet. Alia enim nomina vel dicuntur de Deo propter actus notionales, ut esse Patrem, Filium, Verbum; vel per relationem ad creaturas, ut esse Creatorem, Dominum, Conservatorem: vel propter attributales perfectiones, ut esse justum, sapientem, omnipotentem: vel per remotionem imperfectionum, ut esse infinitum, immutabilem, immortalem. At verò nomen יהוה ipsum esse divinum significat, ut est in seipso, per se subsistens, infinitum, independens, & prorsus incomprehensibile. Joannes Goropius Becanus vir summæ literaturæ scripsit in sua Hermathena id nominis fuisse Deo impositum ab Adamo, sed confutatur à Petro Fabro, qui libro supracitato clarissimè probat ipsummet Deum sibi ipsi hoc nomen imposuisse, & Moyse revelasse, atque ante Moysem omnibus Patribus inauditum fuisse. Licet enim in Genesi sapius legatur, id per prolepsin factum est ab ipso Dei Chronologo Moyse. Plura de hoc nomine (1) Raimundus Martini antiquus auctor nunc primum editus Parisiis in Pugione fidei, Archangelus Burgonovenfis libro *de selectioribus, & obscurioribus Cabalistarum dogmatibus*, Annibal (m) Rosselius in Pimandrum Trismegisti, Pererius in Exodum, Reuclinus libro de verbo mirifico, (n) Joachimus Abbas in Apocalypsim, R. (o) Moyse Ægyptius libro de dubiis perplexis veteris testamenti, R. Haac in explanatione nominis sancti, R.

(1) Raimund. 3. p. distin. 3. cap. 2. & 4. m Rossel. l. 3. dial. 3. Perer. in Exod. c. 6. n Joachim in Apocalyp. cap. 1. o R. Moyl. lib. 1. cap. 60.

Simeon ben. Joachai libro Zoar, R. Akiba, R. Jacob Cohen, & ex nostris insignis nugator Guillelmus Postellus in librum magno Abrahamæ falso adscriptum, cui titulus *Sepher jetsira*, id est liber Creationis, R. Joseph Castiliensis in Porta lucis apud Paulum Riccium lib. 4. de *Cœlesti agricultura*, & alii Cabalistsæ in plerisque ridiculi, qui cautè legendi, & quantum permittit Ecclesiasticæ censuræ districtio.

Decimum nomen est ידו *Saddai*, quod nos robustum, victorem, omnipotentem, & sufficientem sibi possumus interpretari. Genesis 7. אני אל שדי *Ani el Saddai*, Ego Deus omnipotens. Psalmo 67. Dum discernit ידו *Saddai* cœlestis reges super eam. Derivari potest à ידו *Sadad*, quod est vastare, spoliare, diripere, quia Deus omnia vastare, & in nihilum redigere potest. Vel à ש *Schin*, & ידו *Dai*, quod est sufficere, quia per se sufficiens est ad omnia: & ut inquit (p) Algazel, solus absolutè dives est, & ab omni dependentia liber. Alii deducunt à ידו *Scad*, quod uber, & mammam significat: unde *Saddai* idem erit ac Deus uberum, Deus scilicet pietatis & misericordiæ, Deus veniæ & consolationis.

Hæc sunt decem præcipua Dei nomina, quæ in sacris literis frequentius usurpantur, quorum omnium virtus in nomine JESU includitur, dicente Apostolo, (q) *Dedit illi nomen, quod est super omne nomen*: ut quod olim Prophetia signaverat, veritas adimpleret, & hoc est nomen, ait, (r) Hieremias, quod vocabunt eum יהוה צדקנו *Adonai Tsidkenu*, Dominus justus noster: loquitur autem de Christo, ut patet ex contextu. Idem (s) Zacharias vaticinatus est dicens, *In die illa erit Dominus unus, & nomen ejus unum*. Quod autem omnia nomina divina includantur in nomine JESU fusè pertractat (t) Franciscus Georgius Venetus in Harmonia mundi. Desino, & lectorem meum hortor ad laudandum nomen

p Algazel lib. de nominibus Dei. q Philip. 29. r Hier. 23. 6. s Zach. 14. 9. t Fr. Venet. cant. 2. ton. 9. c. 5. 7. 3.

Dei cum solempni cantico *Alleluia*. Ut autem mea sit efficacior exhortatio, non meis, sed (u) Augustini verbis peroro. Hortamur vos, ut laudatis Deum, & hoc est, quod nos omnes dicimus, quando dicimus *Alleluia*: Sed laudate de totis votis, id est ut non solum lingua vestra, & vox laudet Deum; sed & conscientia vestra, vita vestra, facta vestra. Etenim laudamus modò in Ecclesia, quando congregamur: cum quisque discedit ad propria, quasi cessat laudare Deum. Non cesset bene vivere, & semper laudat Deum: nam si à vita bona nunquam declines, lingua tua tacet, vita tua clamat, & aures Dei ad cor tuum. Ergò, fratres, non tantum ad sonum attendite, cum laudatis Deum, toti laudate: Cantet vox, cantet vita, content facta.

§. VIII.

DE INVITATORIO.

Cur Psalmus nonagesimus quartus, & quo ritu nocturnis vigiliis præmittatur. Brevis ejusdem Psalmi explicatio.

I. **S**Icut buccinæ sonitu, tubarumque clangore dispersæ militum classes congregari solent ad ineundum cum hoste certamen; ita nobis, quorum cæcus sicut castrorum acies ordinantur, ante prolixioris nocturnæ Psalmodiæ decursum super omnem classici sonum Spiritus sanctus per os Prophetæ potenter intonat dicens, *Venite exultemus Domino*. Hunc Psalmum semper nocturnis vigiliis præmittit Ecclesia, addita brevi Antiphona, quam Invitatorium ex ipso Psalmi argumento nuncupamus. Quis enim aded perfectus in hac fragili carnis mollitie reperitur, qui adversus potestates tenebrarum harum in tenebris dimicaturus divini ver-

u Aug. hom. 16. inter 50.